Svatopluk Pastyřík

Propria v lužickosrbských pranostikách

Pozornost, kterou v tomto příspěvku věnujeme lužickosrbským lidovým pranostikám, vyplývá jednak z autorova zájmu o slovanské pranostiky jako takové, na druhé straně pak zase z využití aspektů onomastických.

Pranostiky jsou z žánrového hlediska drobnými útvary lidové slovesnosti. Jako součást lidové tradice, vzdělanostní, kulturní a estetické úrovně každého národa jsou úzce spjaty nejen se společenskou, pracovní, myšlenkovou a ekonomickou oblastí, ale i se smyslovou, jazykovou, komunikační a edukační stránkou života lidí. Mají však též co říci k rozvoji konvergence v rámci vztahů mezi sousedními národy na určitém teritoriu (např. na Balkánském poloostrově) i mezi národními společenstvími v rámci jednotlivých jazykových skupin, např. mezi Slovany, ev. mezi západními Slovany, ale i mezi jazyky nepříbuznými, v tomto případě mezi němčinou a lužickou srbštinou.

Co se týče pojmenování předmětu našeho zájmu – v češtině jsou tyto paremiologické útvary nazývány **pranostikami**, ruština užívá výrazy **предсказания, прогнозы**, v polštině to jsou **prognostyki rolnicze** nebo **przysłowia kalendarzowe**, v lužické srbštině **burske kaznje**. Angličané pak užívají výraz **weatherproverbs**, němčina je označuje jako **Wetterregeln** či **Bauernregeln**.

Podle nejnovější české publikace o pranostikách[1] se jedná o „*dobově podmíněné užitkové útvary lidové slovesnosti, které vznikaly jako určitý výsledek lidového poznávacího procesu. Vyznačují se zpravidla obsahově značně zahuštěným slovním vyjádřením získaných a opakovaně využitelných zkušeností z nejběžnějších praktických oblastí života lidu a formálně vyznívají jako předpověď*“ (s. 14).

Pranostiky vycházejí ve všech národních společenstvích vždy z životních zkušeností prostých lidí a jsou založeny na pozorování přírodního koloběhu a na hypergeneračních životních zkušenostech

„*Základní složkou lidu byly po staletí rolnické vrstvy, s jejichž životem jsou úzce spjaty tradiční formy lidové kultury. Lidová kultura, jejíž základ tvoří pracovní činnosti, je kulturou každodenního života. Hodnoty, které lid vytvořil, jsou reprodukcí jeho zkušeností, vědomí, pocitů a tužeb. Mezi ně patří jak projevy spontánního kolektivního charakteru vázané na tradici (můžeme je označit jako tradiční lidová kultura), tak jevy, které lid převzal z jiného prostředí a plně si je osvojil. Obě tyto složky vytvářejí kulturu lidu jako skloubený systém hmotných a duchovních hodnot.*“[2]

Obsah pranostik, soustředěných především na problémy fenologické a meteorologické, nebyl nikdy postaven na žádných vědeckých poznatcích a experimentech, nýbrž jen a jen na lidské zkušenostní bázi. Ta pak v konkrétním prostředí lépe odrážela i vývoj a rozvinutí duchovní úrovně společnosti. Pravdivostní hodnota pranostiky by proto neměla být prověřována a vykládána dnešními vědeckými metodami a odborníci by neměli zkoumat prognostickou hodnověrnost a správnost pranostik kvůli jejich využití ve vědecké meteorologii. Pranostiky by nás měly zajímat ze zcela jiných hledisek.

---

[1] Vašků, Z., Velký pranostikon, Praha 1998.

[2] Frolec, V., Prostá krása, Praha 1984.

Je snad rovněž jasné, že není dost dobře možné aplikovat pranostiky vzniklé v určité době (např. před změnou juliánského kalendáře na kalendář gregoriánský) a v konkrétní oblasti na zkušenosti jiných lidí v jiném kraji a v jiném čase. Tedy nelze ani v těchto případech generalizovat a paušalizovat, případně hledat jakousi všeobecnou platnost každé pranostiky. Přitom by ale určitě za jazykovou i obsahovou komparaci stálo srovnání pranostik ze sousedních regionů a sousedních oblastí, navíc, jsou-li si tyto regiony vzájemně podobné přírodním prostředím, existenčními podmínkami i způsobem života, byly-li si i v minulosti podobné vývojem, neřku-li, když se někdy jednotlivá společenství dokonce rozvíjela i v rámci jednoho většího či menšího administrativního útvaru.

V lidové slovesnosti, odkazu a tradici dějin každého národního společenství, je ukryta esence životních zkušeností a moudrosti předků, minulých generací, jejichž modus vivendi byl proti našemu způsobu současného života výrazněji determinován prostředím, krajinným reliéfem, klimatem, pěstováním určitých druhů kulturních rostlin a plodin (v naší prozatímní parciální sbírce se v lužických pranostikách připomínají *jáhly, pohanka, hrách, len, brambory, zelí, mrkev*), cykličností zemědělského hospodaření (*setí, pletí, žně, senoseč, sklizeň brambor a řepy, trhání jablek a hrušek, pěstování ovcí, hovězího skotu, koní a drůbeže*) i koexistencí lidských pokolení, ale také pravidelností historického i sociálního času, tedy vším, co záviselo na přírodním koloběhu a bylo jím rovněž ovlivňováno.

Přestože v lužické srbštině stejně jako v jiných jazycích určitě existovalo a existuje velké množství pranostik, bylo přece jen poněkud problematické získat jich v současnosti větší množství, s nímž by bylo možno dále pracovat, protože v lužické srbštině dosud neexistuje větší ucelená sbírka lidových pranostik[3] na způsob českého Velkého pranostikonu, knihy Munzarovy[4] nebo Urbanovy[5], obdobných publikací polských[6] či ruských.

Pokusili jsme se přesto při letním pobytu v Budyšíně o shromáždění alespoň parciálního souboru pranostik s vlastními jmény. Díky ochotné pomoci pracovnic knihovny Srbského institutu se podařilo vyexcerpovat následující prameny:

a) Serbska protyka, Budyšin 1966, 1981, 1985, 1986, 1990,
b) Gerhard Wirth, Přisłowa a přisłowne hrónčka a wusłowa Hornjołužiskich Serbow. Zběrał a zhromadźił Jan Radyserb-Wjela. Za nowowudaće zestajał a přenjesł G. Wirth, Budyšin 1997, 615 str.,
c) Frido Michałk, Wjedrowa knižka. Das Wetterbüchlein. Serbske burske kaznje. Sorbische Bauernregeln, Budyšin ^{3}1987,
d) Susanne Hose, Serbski přisłowny leksikon. Sorbisches Sprichwörterlexikon, Bautzen 1996.

Prozatímní parciální soubor obsahuje přes 100 pranostik, v nichž se především vyskytují antroponyma i chrématonyma. *„Ve značném počtu pranostik se vyskytuje vazba na*

---

[3] Snad jen drobná publikace: Serbske přisłowa. Zrjadował kantor Jan Symank, wyšši wučeŕ. W Budyšinje 1926. Ev. viz též: Nedo, P., Grundriß der sorbischen Volksdichtung, Bautzen 1966.

[4] Munzar, J., Medardova kápě aneb pranostiky očima meteorologa, Praha 1985.

[5] Urban, Z., Století českého kalendáře, Praha 1987.

[6] Świrko, S., Rok płaci – rok traci. Kalendarz przysłów i prognostyków rolniczych, Poznań 1990.

určitý církevní svátek nebo církevní obřad. Jednotliví „svatí" nebo církevní svátky totiž v pranostikách plní funkci spolehlivého časového signálu ... " (s. 29).[7]

Stejně tedy jako v korpusech pranostik jiných národů vystupují i v lužickosrbských pranostikách do popředí vlastní jména světců, kalendářových patronů, nebo chrématonyma jednotlivých dnů (*hody, jutry, jutrownička, Nowe lěto*) a propria podle jednotlivých církevních slavností a svátků (*Swěčk Marije, Předstajenja Knjeza, Pětrowy stoł, Marije naroda, Marije zastupnica*). Jistou specifikou lužických pranostik je uvádění jména kalendářové patronky podle evangelického kalendáře (*Mjerznje-li na swjatu Hertu, chodźa hišće 40 dnjow mrózy* – lze ale srovnat s českým: *Mrzne-li na svatou Gertrudu, potrvá zima ještě dlouhou dobu*). Kromě světeckých jmen v singuláru se vyskytují i jména plurálová (*Třoch kralow, Sedmispancy, Wšěch swjatych, 40 martrarjow*) či jména ve dvojici (*Filip – Jakub, Pětr – Pawoł, Syman – Juda*).

Nomina propria se v pranostikách užívají tak, že mohou sloužit i pro označení dne – tedy jako chrématonyma – např. *Na Pankraca a Serwaca meja rady w mrózach klaca,* jednak jsou antroponyma personifikována – např. *Borbora chwali sebi pjecak.* První typ se vždy v lužičtině váže k předložce *na*, a to buď s atributem *swjaty* (*Na swjateho Hawoła šćipaj jabłuka*) či bez něj (*Na Borboru ze sanjemi po dworu*), v druhém typu, který je pravděpodobně nejčastější, ovlivňuje užití atributu *swjaty* asi nejvíc rozměrový (trochejsko-daktylský) rytmus dvoudílné kompozice pranostiky (TTDTTD):

Swjaty Michał napjelnja, zyma wšitko spóžěra.
– ∪ – ∪ – ∪ ∪ – ∪ – ∪ – ∪ ∪ T T D T T D
Michał chodźo w dešćiku, lubi mjechku zymičku.
– ∪ – ∪ – ∪ ∪ – ∪ – ∪ – ∪ ∪ T T D T T D

Zatímco jsme v jiných slovanských jazycích nacházeli také stylistické obměny vlastních jmen, např. standardizovaná jména-hypokoristika, v lužickosrbských pranostikách, která zatím v parciálním korpusu máme, jsou užívána téměř jenom standardizovaná jména. Částečnou konkurenci propriálních výrazů lze sice najít u jmen ***Bartrołm*** (*Bartrołm – Bartrom*), ***Elias*** (*Elias – Helias*), ***Měrćin*** (*Měrćin – Marćin*), ***Wórša*** (*Wórša – Wóršla*), ale to nejsou propriální opozice jako výše zmiňované v češtině: *Je-li Kačenka čistá, bude Baruška od bláta*; *Škrobí-li svatá Kateřina prádlo, svatá Barbora je kropí* apod. K nim snad patří zatím jen pranostika *Hapla hišće rada haple do sankow přaha* s žertovnou opozicí propria a apelativa.

Porovnáme-li lužickosrbské pranostiky s českými, najdeme mezi nimi nejen rozdíly, ale i shody a paralely, a to obsahové i jazykové. Např.

Hody je dźeń hižo wo kurjacu kročałku dlěši. – *Na Boží narození o kočičí převalení.*
Hórban hejduš syje. – *K svatému Urbanu se vysívá pohanka.*
Na swjateho Lukaša dosć chlěba a wusmuža. – *Na svatého Lukáše hojnost chleba i kaše.*
Hdyž je Marije naroda, božmje praji łastojčka. – *Panny Marie narození vlaštoviček rozloučení.*
Maćij zemju zamka a wotamka. – *Svatý Matěj zemi otevírá, jindy zavírá.*
Swjaty Měrćin přijěcha na běłym konju. – *Svatý Martin přijíždí na bílém koni.*

[7] Op. cit. sub 1.

Chodźi-li husyca na dnju Měrćina na lodźe, chodźi po Měrćinje w błóće. – *Chodí-li husa na Martina po ledě, bude se zanedlouho zase koupat.*

Husyca wo Měrćinje najrjeńšo spěwa, hdyž so pječe. – *Husa o Martině nejpěkněji zpívá.*

Padaja-li na swjateho Michała žołdźe, budźe tuha zyma. – *Padají-li před Michalem žaludy, bude tuhá zima.*

Dźe so do swjateho Mikławša deščika abo sněha, budźe přichodne lěto wjele hrocha. – *Prší-li o Mikuláši nebo padá-li sníh, bude příští rok hojně hrachu.*

Swjaty Jurij kruwam nowu picu dawa, swjaty Mikławš konjom, swjaty Elias zežněje. – *Jiří dává píci kravám, Mikuláš koňům.*

Wowčer radšo widźi, zo wjelk do wowcow zleći, hač zo Předstajenja Knjeza słónco swěći. – *O Hromnicích je hospodáři milejší vlk na dvorku, nežli slunce na obloze.*

Tak dołho hač škowrončk do Swěčka Marije spěwa, tak dołho po Swěčku Marije mjelči. – *Jak dlouho skřivánek před Hromnicemi vrzá, tak dlouho po nich zmrzá.*

Symana Judy přińdźe sněh druhdy. – *Po Šimoně a Judy naděj se sněha a na poli zmrzlé hrudy.*

Symana Judy – chowajće křudy, sej łamajće kije, so wobujće črije. – *Šimona Judy – biče schovejte, kyje řezejte, rukavice vyndavejte.*

Z tohoto hlediska je pak rovněž zajímavá paralela mezi pranostikami lužickými a ruskými (ty jsme čerpali z Čelakovského[8]):

Do Heliasa też pod třěchu schnyje, a po Heliasu ani na třěše. – *До Ильина дни под кустом сушит, а после Ильина дни и на кусте не сохнет.*

Swjaty Jurij kruwam nowu picu dawa, swjaty Mikławš konjom, swjaty Elias zežněje. – *Св. Юрий запасает коров, св. Николай коней, св. Илия зажинает жито.*

Marije naroda so zasyje, a Marije zastupnicy so wšitko z polow domow bjerje. – *Перечистая Мать засевает, а Покров собирает.*

I lužickosrbské pranostiky si bezesporu zasluhují větší míru naší pozornosti, a to jednak v rámci lužické srbštiny samé, jednak při komparaci s jiným slovanským paremiologickým materiálem. Neměli bychom však posuzovat jejich pravdivostní hodnotu, spíše bychom měli obrátit svou pozornost k jejich formě a k jejich funkcím jednotek intrakulturní variability, a to i v rámci kontrastivního a komparačního studia. Právě hlubšími sondami do množin paremiologických prostředků v jednotlivých slovanských jazycích můžeme nejlépe dospět k lepšímu poznání jednak vývoje konkrétního typu lidových komunikačních prostředků v jednotlivých jazycích, rovněž však i vývoje jednotlivých geneticky bližších i vzdálenějších příbuzných slovanských jazyků. Domníváme se tudíž, že pranostiky jako typ komunikačních prostředků prezentujících konkrétní výseč myšlenkové fáze (řečeno s Čelakovským: mudrosloví) by měly být nejen jako mizející druh lidového vyjadřování zachyceny v celé své šíři, ale mohly by se jako takové stát i objektem mezioborového slavistického studia.

[8] Čelakovský, F. L., Mudrosloví národu slovanského v příslovích, Praha 1852.

Lužickosrbské pranostiky s antroponymy:

Appolonia

Hapla hišće rada haple/haplow do sankow přaha.

Bartrołm

Swjatemu Bartromej wětřik jahły młóći.
Swjaty Bartrom je jahłowy muž.
Swjaty Bartrom/Bartrołm njewjedram domoj kaza.
Po Bartromju ćahnu njewjedra domoj.
Pražić dyrbi/so dyrbi wokoło Jakuba, štož ma zrawić hač do Bartromja/Bartrołmja.
Štož Bartrom njeje wopjekł, to Matej njedopječe.
Dešćik na Bartromja přiwjedźe suchu nazymu.

Borbora

Borbora chwali sebi/sej pjecak.
Na Borboru ze sanjemi po dworu.
Borbora měški šije, a Mikławš do nich wobradźa.

Domaš

Z Domašom dźeń rosće a woda twori kosće.

Dominik

Horco na Dominika, wulka zyma nastawa.

Elias

Do Heliasa też pod třěchu schnyje, a po Heliasu ani na třěše.
Swjaty Jurij kruwam nowu picu dawa, swjaty Mikławš konjom, swjaty Elias zežněje.

Filip – Jakub

Filipa Jakuba sołobik(-i) zanoša.

Handrij

Sněh, kiž na Handrija padnje, dołho leži, kiž na Huberta padnje, do hrjebje zběži.
Swjaty Handrij sudy a smjetanki pjelni, a Wałpora hlada jim do dna.
Sucheho Handrija bur radšo ma dyžli mokreho.

Hawoł

Na swjateho Hawoła šćipaj jabłuka.
Swjaty Hawł tepce kał.
Wokoło swjatoh Hawła so wětry rady zwottorhaja.
Na swjatoh Hawła je kał a rěpa zrała.
Swjaty Hawł pohanja wětry.
Na swjateho Hawoła so kruwa w hródźi schowa.

Herta

Mjerznje-li na swjatu Hertu, chodźa hišće 40 dnjow mrózy.
Rjane wjedro na Hertu lubi bróžeń połničku.

Hody

Hdyž so swjata Wórša směje, do hód mało sněha wěje.
Hdyž hody kuntwory hraja, to na Jana zmjerznu.
Hody je dźeń hižo wo kurjacu kročałku dlěši.
Hdyž husy hody w sněze brodźa, rad jutry w młodej trawce chodźa.
Běłe hody – lubja płody.
Zelene hody – běłe jutry.
Ćmowe hody, swětłe bróžnje.

Hórban

Hórban hejduš syje.
Swjaty Hórban je winowy mordar.
Winowe pjenki so (swjateho) Hórbana boja.
Na Hórbanowy dźeń chwataj wosyć len.
Swjaty Hurban nowe jahły na blido wobradźa.
Hurban mrózy zaćěri.

Hrjehor

Hrjehor hejduš syje.

Hubert

Sněh, kiž na Handrija padnje, dołho leži, kiž pak na Huberta padnje, do hrjebje zběži.

Jakub

Z próstwu lětsa Michał syje, z dźakom klětu Jakub žněje.
Michał lětsa syje, Jakub klětu žněje.
Swjaty Jakub kałej/w kale hłójčki zawjazuje.
Swjaty Jakub dźědam a wowkam chribjet hrěje.
Jakub je najpřěńši kruśwar.
Jakub so za bróžeń stara a za pincu Michał.
Zašo hłohońc kće, zašo Jakub žnje.
Miłki dešćik na Jana čini złotoh Jakuba.
Jan pčołki hač k Jakubej na pastwu wodźi.
Jan a Jakub klepataj kosu: na syno Jan a na žito Jakub.
Něchtóžkuli Janej do wočow hlada, hač Jakub njeje.
Hdyž na Jakuba słónčko swěći, da zymy dla so wjele skorži.
Pražić so dyrbi/dyrbi wokoło Jakuba, štož ma zrawić hač do Bartromja/Bartrołmja.

Jan

Ćěšenki na Jana kozu honja.
Po Třoch kralach wulki sněh, k Janej w łukach wulke žně.
Swjaty Jan je różow nan.
Po swjatkach kiwa nam różowy Jan.
Swjaty Jan z wodychom hoji.
Čim bóle dźens łuka z hnójnicu smjerdźi, ćim bóle budźe na Jana za synom wonjeć.
Hdyž haperlejka njemdruje, to k Janej łukam spěchuje.
Na Jana so potu hlada, na Pawoła z hłodom trada.
Tón ćichi Jan je zmužićiši był hač Pětr, tón mužak.
Jan pčołki hač k Jakubej na pastwu wodźi.
Jan a Jakub klepataj kosu: na syno Jan a na žito Jakub.
Miłki dešćik na Jana čini złotoh Jakuba.
Něchtóžkuli Janej do wočow hlada, hač Jakub njeje.
Hdyž hody kuntwory hraja, to na Jana zmjerznu.
Hdyž Pawoła kuntwory hraja, budźe swjaty Jan małe kopjena kopić.
Hdyž jutrownička wjedruje, to k Janej łukam spěchuje.
Hdyž w zymje rosće trawa, budźe na Jana rědka a mała.
Jan Kan, wowči drač, na rejach ma w durjach stać.
Nowe lěto/hody ći hižo do Jana dadźa, njechaš-li lěpje do dźěła přimać.
Pawoła bosy a na Jana we wuchatej měcy.
Morchej k Wałporje syješ, do Jana plěješ, k Michałej ryješ.
Wot swjateho Wita pak hač do Jana witana njeje buram mokrota.

Jurij

Na Jurja sej baćon hnězdo płata.
Hdyž na Jurja štomy kćeja, na Mateja małko zmeja.
Na Jurja a Marka pase libjata starka.
Swjaty Jurij kruwam nowu picu dawa, swjaty Mikławš konjom, swjaty Elias zežnje.

Jutrownička

Hdyž jutrownička wjedruje, to k Janej łukam spěchuje.

Jutry

Hdyž husy hody w sněze brodźa, rad jutry w młodej trawce chodźa.
Běłe jutry – lubja mało butry.
Włóžne jutry – wěšća wjele butry.
Zelene jutry – wěšća smjetanki butry.
Zelene hody – běłe jutry.

Katyrna

Na swjatu Katyrnu schowaj so pod poslešćo.
Kajkež wjedro na swjatu Katyrnu, tajke w najblišim nazymniku.

Lukaš

Na swjateho Lukaša dosć chlěba a wusmuža.

Ławrjenc

Hdyž Ławrjenc z mróčelow lije, njebudźa na polach myše.
Na Ławrjenca z porědka – wodu wozy mróčałka.
Hdyž słónčko swěći na Ławrjenca, přińdże ći rjana nazymka.
Swjaty Ławrjenc prosy rady wo boži dešćik.

Marhata

Na swjatu Marhatu kóžda mucha z dwaceći młodymi přichadźa.

Marije naroda

Hdyž je Marije naroda, božmje praji łastojčka.
Marije naroda so zasyje, a Marije zastupnicy so wšitko z polow domoj bjerje.

Marije zastupnica

Marije naroda so zasyje, a Marije zastupnicy so wšitko z polow domoj bjerje.

Mark

Na Jurja a Marka pase libjata starka

Matej

Hdyž na Jurja štomy kćeja, na Mateja małko zmeja.
Štož Bartrom njeje wopjekł, to Matej njedopječe.

Maćij

Maćij prěnju solotej sypa.
Swjaty Maćij prěnje škowronćki wita.
Maćij rady z lodźikom pošćerka.
Maćij (šće rady) do črijow honi.
Maćij zemju zamka a wotamka.
Jelizo mjez Pětrowym stołom a Maćijom mjerznje, budże 40 dnjow pospochi mjerznyć.
Swjaty Maćij mjeta z kamjenjom do lodu.
Maćijej a Michałej dźeń a nóc runa.

Medard

Swjaty Medard zahanja mrózy.
Swjaty Medard zahanja poslednje mrózy a postaja rady wjedro za žně.
Hdyž so na Medarda dešćuje, budźe šěsć njedźeli pospochi dešć.

Měrćin

Kajkiž Měrćin, tajki b´dźe měrc.
Swjaty Měrćin přijěcha na běłym konju.
Hdyž husyca Měrćina po błóće čampa, da najskeršo boži dźeń tež.
Marćin stwičku zatepja.
Chodźi-li husyca na dnju Měrćina na lodźe, chodźi po Měrćinje w błóće.
Husyca wo Měrćinje najrjenšo spěwa, hdyž so pječe.
Na Marćina ma łužička rada skórku.

Michał

Swjaty Michał napjelnja, zyma wšitko spóžěra.
Michał zažnym wječoram kiwa.
Michał kulki na běrnišćach pječe.
Michał chodźo w dešćiku lubi mjechku zymičku.
Padaja-li na (do) swjateho Michała žołdźe, budźe (bórze) tuha zyma.
Po Michale hrimanje – wjertnu zymu přiwleče.
Wokoło Michała – kermuša najrjeńša.
Michał lětsa syje, Jakub klětu žněje.
Z próstwu lětsa Michał syje, z dźakom klětu Jakub žněje.
Jakub so za bróžeń stara a za pincu Michał.
Maćijej a Michałej dźeń a nóc runa.
Morchej k Wałporje syješ, do Jana plěješ, k Michałej ryješ.

Mikławš

Swjaty Mikławš wopłoka (z dešćikom).
Swjaty Mikławš wopłokuje brjohi z dešćikom.
Borbora měški šije, a Mikławš do nich wobradźa.
Dźe so do swjateho Mikławša dešćika abo sněha, budźe přichodne lěto wjele hrocha.
Swjaty Jurij kruwam nowu picu dawa, swjaty Mikławš konjom, swjaty Elias zežněje.

Nowe lěto

Nowe lěto (hody) ći hižo do Jana dadźa, njechaš-li lěpje do dźěła přimać.

Pankrac

Na Pankraca a Serwaca meja rady w mrózach klaca.

Pawoł

Na Pawoła bosy: wožni ćeńke kłosy.
Čas Pawoła – sej zymu zawoła.
Pawoł sebi zymu zawoła.
Hdyž so na Pětra Pawoła dešćiki lija, wokisnje len.
Pawoła bosy a na Jana we wuchatej měcy.
Hdyž Pawoła kuntwory hraja, budźe swjaty Jan małe kopjena kopić.
Na Jana so potu hlada, na Pawoła z hłodom trada.

Pětr

Tón ćichi Jan je zmužićiši był hač Pětr, tón mužak.
Hdyž so na Pětra Pawoła dešćiki lija, wokisnje len.

Pětrowy stoł

Jelizo mjez Pětrowym stołom a Maćijom mjerznje, budźe 40 dnjow pospochi mjerznyć.

Předstajenje Knjeza

Wowčer radšo widźi, zo wjelk do wowcow zleći, hač zo Předstajenja Knjeza słónco swěći.

Sedmispancy

Hdyž Sedmispancy mokaja, dźe hišće wjele dešćika.

Mokri Sedmispancy – radźi přemokancy.

Serwac

Na Pankraca a Serwaca meja rady w mrózach klaca.

Swjata Trojica

Na swjatu Trojicu: Pak cyły dźeń słónčko, pak cyły dźeń dešćik, jenož nic wot wobeju něšto, hewak sćěhuje strašna suchota.

Swěčk Marije

Hdyž so Swěčk Marije słónčko pokazać njecha, budźeja tołste (bohate) syna.

Hdyž Swěčk Marje słónčko njeswěći, budźa bohate syna.

Tak dołho hač škowrončk do Swěčka Marije spěwa, tak dołho po Swěčku Marije mjelči.

Syman – Juda

Symana Judy přińdźe sněh druhdy.

Symana Judy – chowajće křudy, sej łamajće kije, so wobujće črije.

Třoch kralow

Po Třoch kralach wulki sněh, k Janej w/we łukach wulke žně.

Wałpora

Wałpora prěnju pocpulu do žita woła.

Štož dubam do Wałpory njezmjerznje, zežeru jim po Wałporje bruki.

Swjaty Handrij sudy a smjetanki pjelni, a Wałpora hlada jim do dna.

Štož do Wałpory narosće, to po Wałporje zahinje.

Stara Wałpora pěstoni młode naléćo.

Tež chójca k młodym wubitkam Wałporu trjeba.

Wałpora přikaza: Wjazajće ćelata!

Wałporu móže so wróna do žita schować.

Morchej k Wałporje syješ, do Jana plěješ, k Michałej ryješ.

Vincenc

Hdyž swjateho Vincenca słónčko swěći, so rožka radźi.

Wit

Wot swjateho Wita pak hač do Jana witana njeje buram mokrota.

Hač na Wita posyč syno, hewak žnješ drjewo.

Wórša

Wóršla so z prěnimi mrózami znaje.

Wóršla zesléka w zahrodźe štomy.

Hdyž so swjata Wóršla směje, do hód mało sněha wěje.

Wšěch swjatych

Po Wšěch swjatych sej mrózy šćipalcy wótřa.

40 martrarjow

Miholi-li na dźeń 40 martrarjow, změjemy 40 dešćikojtych dnjow.

Zusammenfassung

Der Aufsatz lenkt die Aufmerksamkeit auf einen interessanten Typ sprachlicher Ausdrücke – die Bauernregeln, welche das Leben unserer Vorfahren anschaulich widerspiegeln (ihre Ernährungsweise, ihre Tätigkeitsbereiche, ihr Denken, die Kommunikation und ihre Mentalität). Der Verfasser vergleicht obersorbische und tschechische Bauernregeln und untersucht deren Unterschiede und Übereinstimmungen. Von großem Nutzen als Grundlage für vergleichende Untersuchungen im Rahmen des Westslawischen wäre nach seiner Auffassung die Erarbeitung eines wissenschaftlichen Kompendiums der sorbischen Bauernregeln, wie es für das Polnische und Tschechische bereits zur Verfügung steht.